

Актуальность темы исследования обусловлена комплексным подходом к оценке педагогики туризма в контексте теории туризма. Целью исследования есть анализ становления и развития педагогики туризма в системе профессиональных компетентных знаний. Для получения результатов исследования использовано такие методы: исторический, абстрактно-логический, аналитический и другие. Это дало возможность определить педагогическую специфику туристической деятельности. Поэтому предложено практические советы по формированию концептуальных основ педагогического мастерства в сфере туризма. Дальнейшего исследования требуют вопросы оценки новых подходов в современной педагогической практике.

Ключевые слова: туризмология, педагогические концепции, педагогика туризма, педагогическая технология, компетенции в туризме, закономерности воспитания в туризме, аксеологический анализ, принципы педагогики искусства.

Actuality of research theme is conditioned by the complex going near the estimation of pedagogics of tourism in the context of theory of tourism. Conformities to law of professional activity of specialist of tourist industry lay on certain requirements on pedagogical technologies of teaching and development of maintenance of educational disciplines, organization of creative educational-cognitive activity of students. A research aim is an analysis of becoming and development of pedagogics of tourism in the system of professional knowledge. Disserting upon technology of studies, scientists are oriented on the wide spectrum of methods and facilities of studies, that are used in an educational process. For the receipt of results research drawn on such methods: historical, abstractly-logical, analytical et al. It gave an opportunity to define the pedagogical specific of tourist activity. Presently paradigm of education, that envisaged authoritarian, reproductive studies departs in the past, developing studies, that stimulates cognitive activity and development of the productive thinking, forms creative personality, came but. Knowledge and ability become the aim of education not simply, but certain internalss of personality, forming of key competenses, that must prepare students to further professional to activity. A future specialist obtains and perfects ability in relation to making and application of decisions in a concrete situation. Technology of imitation-playing studies envisages the use of didactics, role, business and other plays, system of training, round table and others like that. Main tasks to the axiology of pedagogics of tourism are: ground of aesthetic principles of education of personality in tourism; determination of terms of personality by the valued orientations of other vital worlds, cultures, histories. Due to tourism socialization of personality comes true. Social experience of personality is formed by means of space of axiology: natural and cultural inheritance, that accustoms by means of educational institutes, family, mass, other facilities of tourism medias. For this reason practical suggestions are given on forming of conceptual principles of pedagogical mastery in the sphere of tourism. Further research is needed by the questions of estimation of new approaches modern pedagogical practice.

Key words: pedagogical conceptions, pedagogics of tourism, pedagogical technology, competenses in tourism, conformities to law of education in tourism, analysis of axiology, principles of pedagogics of art.

УДК 78.07 (477.86)

DOI: 10.31339/2413-3329-2018-1(7)-68-72

Черепанин Мирон Васильович,

доктор мистецтвознавства, професор,

Інститут мистецтв ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», м. Івано-Франківськ

МИСТЕЦЬКА ПАЛІТРА КУЛЬТУРНОГО ЖИТТЯ СТАНИСЛАВОВА (ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА): ІСТОРИЧНИЙ КОНТЕКСТ І МУЗИЧНИЙ ПРОФЕСІОНАЛІЗМ СЬОГОДЕННЯ

У пропонованій статті аналізується процес функціонування мистецького життя Станиславова як цілісного історико-культурного явища. Представлено динаміку його розвитку у контексті соціальних процесів та етнічного розмаїття населення міста. Еволюція набутого досвіду стала основою формування музичного професіоналізму сьогодення.

Ключові слова: культурне життя, музично-театральні та хорові товариства, концерти співаків і музикантів-інструменталістів, музичний професіоналізм сьогодення.

Постановка проблеми. З давніх-давен Станиславів, а нині Івано-Франківськ належав до числа центрів, у якому вирувало потужне національно-політичне та культурно-мистецьке життя. Воно становило оригінальну, яскраву і різнобарвну палітру, яка характеризувалася особливою різноманітністю мовних, конфесійних, етнічних компонентів культурного співіснування різних народів (українців, поляків, євреїв, вірмен).

Багатоетнічність населення міста була тим важливим фактором, який значною мірою впливав на становлення і розвиток його соціокультурного середовища. Географічне розташування міста було наближене до Центрально-Східної Європи, що дозволило йому увібрати кращі традиції й особливості, притаманні європейській культурі.

На цій благодатній основі формувалася сучасний рівень культури і музичного професіоналізму творчих колективів та солістів Івано-Франківської обласної філармонії імені Іри Маланюк. Щоби оцінити контекст сучасних досягнень музичного мистецтва, потрібно зосередити увагу на тих подіях мистецького життя, які відбувалися в минулому нашого міста. Саме в цьому полягає актуальність нашого дослідження, адже правдива історія, в тому числі і мистецька, ґрунтується на правдивих подіях минулого і є основою сучасного буття.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Про активну роботу Івано-Франківської обласної філармонії ім. Іри Маланюк у досягненні поставленої мети свідчать концертні афіші, які постійно

оновлюються і приємно вражають тематикою, а також інформаційні повідомлення (рецензії, огляди концертного життя), розміщені у фахових журналах та інтернет-виданнях («Українська музика», «Джаз», «Українська культура», Національний портал академічної музики «Music-reviewUkraine»). Вагому підтримку філармонії надає управління культури Івано-Франківської ОДА, що в результаті позитивно впливає на культурний престиж міста, його професійного мистецького представництва в Україні та за кордоном.

Мета статті: розкриття мистецької палітри культурного життя Станиславова в історично-хронологічному контексті, який став основою музичного професіоналізму сьогодення.

Результати дослідження. Станиславів одним із перших міст Східної Галичини активно включився у новітні культуротворчі процеси, пов'язані із започаткуванням низки громадсько-просвітницьких організацій, в діяльності яких одне з центральних місць займало музичне мистецтво. 25 березня 1877 р. першим у місті було організовано товариство «Просвіта», яке упродовж багатьох років залишалося важливим чинником поширення ідеалів освіти та культури, збереження і піднесення національної свідомості. Поряд із «Просвітою» і «Рідною школою» у Станиславіві активну культурно-просвітницьку і мистецьку діяльність розгорнули інші товариства. Таким було товариство «Руська (Українська) бесіда» (1884), навколо якого гуртувалася українська молодь, що відвідувала читальню, проводила тут свої

зібрання і забави. В залученні молоді до процесу культурного відродження краю важливу роль відігравали жіночі товариства. Започаткований у 1884 р. Наталією Кобринською жіночий рух оформився в організацію «Товариства руських женщин» (з 1931 р. «Союз Українок»). Морально-естетичним та фізичним вихованням молодого покоління українців займалися товариства «Сокіл», «Січ», «Пласт», «Луг», «Каменярі», «Скала», «Зоря». Крім спортивної та військової підготовки, вони організували концерти, вистави і свята.

Поряд з українськими розвивалися польські та єврейські товариства. Їх поява спонукала до активізації творчого процесу, зростання рівня виконавства, прогресу в музично-освітній сфері. Серед них – товариства залізничників «Гармонія колейова», поштове товариство «Лютня», «Співацьке товариство ім. Шопена», Робітниче музичне товариство. Єврейську громаду представляли культурно-освітнє товариство «Фрогсін» та молодіжне «Гаскала» («Просвіта»). Вони намагалися стати одним із важливих просвітницьких центрів своєї громади, залучаючи до цієї роботи широкі верстви населення Станиславова.

Провідна роль у піднесенні культури Станиславова належала фаховим музично-театральним та хором товариствам. Серед товариств, діяльність яких була спрямована на вдосконалення професіоналізму, особливо вирізняється польське Музичне Товариство імені Станіслава Монюшка (1878-1879, засновник Ф. Ромашкан). Театр успішно діяв до 1939 р. і залишив помітний слід в історії нашого міста. Він мав досить розгалужену структуру, а його діяльність включала просвітницько-пропагандистську, навчально-виховну та концертно-виконавську сфери. У наш час унікальне за архітектурою і одне з найкращих в Україні за акустикою приміщення Театру використовується як будинок обласної філармонії імені Іри Маланюк.

Особливо плідним відзначалося концертне життя, яке було прикладом зростання музичного професіоналізму місцевих виконавців. Відомі музиканти Галичини та Великої України демонстрували своє виконавське мистецтво на сценах міста, беручи участь як у святкових національних концертах, так і в сольних програмах¹. Загальна картина виступів провідних артистів на сценах Станиславова дає змогу реально побачити той мистецький потенціал, який мала Галичина і завдяки якому зростала музична культура нашого міста.

Одним із перших визначних артистів, хто на повен голос заявив про себе у 80-х роках XIX ст., був Олександр Мишуга. По завершенні навчання в Італії він неодноразово брав участь у найрізноманітніших виступах та сольних концертах. Як зазначала преса, на початку XX ст. співак гастролював у Львові, Перемишлі, Стрию, Станиславові, де блискуче виконував твори М. Лисенка, О. Нижанківського, С. Монюшка, А. Вахнянина, арії з опер польських та італійських композиторів.

У червні 1898 р. Станиславів відвідала українська примадонна європейської сцени Соломія Крушельницька. Її приїзд став історичною подією в житті міста. Після виступу Примадонни минуло вже декілька днів, але в уяві людей ще бриніли і дзвеніли чудні звуки її незвичайного голосу. Публіка «гриміла безнастанними оплесками, а найпаче по кожній пісні руській». Рецензенти другого концерту відзначали, що С. Крушельницька не лише відтворює чужі мотиви пісень, «але перетворює їх і ушляхетнює їх, як перетворює поет і перетоплює в своїй душі мотиви народної думки».

8 грудня 1890 р. концертні зали Станиславова приймали співака італійської опери в Одесі, тенора Володимира Їжака¹¹. Подією, що відбулася 7 липня 1899 р. став концерт першого тенора королівського красевого німецького театру в Празі Євгена Гушалевича та його дружини Аліції Гушалевич. Ще в попередні роки рецензенти відзначали особливості голосу співака – «зовсім рівний, звінкий і сильний, а при тим милий, без всякого тремоло, ясний гнучкий і окрасці баритоновий. Артист володіє ним з безпримірною легкістю...».

7 жовтня 1902 р. в залі театру ім. С. Монюшка відбувся

композиторський бенедіс Дениса Січинського за співучастю «Станиславівського Бояна» та повного військового оркестру 24-го полку піхоти під керівництвом капелмейстера Фр. Соутчека. Особливу цікавість складає програма концерту, основа якої базувалася на творах Д. Січинського, крім яких звучала й зарубіжна класика у супроводі оркестру.

Однією з найвагоміших подій для Галичини і, зокрема Станиславова, були гостини наддніпрянського композитора Миколи Лисенка та відзначення його 35-літнього Ювілею творчої праці. «Дорога ювілята за кордоном, як тільки він вступив на галицьку землю, стала безперервним рядом овацій, щирих привітань та виявів народного захоплення». Після офіційної зустрічі громада супроводжувала М. Лисенка до поїзда окликами «Слава» та співом «Ще не вмерла Україна», «Не пора».

На запрошення місцевого громадянства відбулася зустріч з молодим піаністом Євстахієм Городиським. Повідомлялося, що виконавець є учнем відомого голландського піаніста Егона Петрі, якого галицька публіка мала змогу почути й отримати велике задоволення.

Проїздом через Станиславів до Італії, Франції та Америки 10 березня 1919 р. виступила з концертом Марія Шекун-Коломийченко. Вона була першою професійною українською концертно-камерною співачкою, яка мала за собою знамениту школу в Москві й Києві. Основою її виступу складала українська музика, якій вона віддавала всі свої сили, глибоко вірячи у велику місію своєї творчості. В концерті також виступив бандурист Володимир Ємець, який мистецькою грою та високо баритоновим голосом викликав ентузіазм широкої публіки своїми козацькими піснями.

Галицька періодика повідомляла про перебування у Станиславові оперного співака Михайла Голинського (1919 р.). Відзначилося, що його успішний виступ відбувся «за часів української влади перед президентом і цілим народним секретаріатом». Спів артиста захопив публіку знаменитою майстерністю. Найкраще він проявив себе в оперних аріях європейських класиків. В його багатій і різноманітній програмі також звучали вперше виконувані твори Н. Нижанківського, В. Балтаровича та інших композиторів.

Влаштування різноманітних музичних імпрез було справою, якою безпосередньо займалися професійні музичні організації. Цей обов'язок виконувала Станиславівська філія Музичного товариства ім. М. Лисенка, заснована у 1921 р. До її помітних мистецьких подій можна віднести низку ювілейних відзначень та інших імпрез. Зокрема, це концерт тенора Романа Любінецького за участю директора Музичного інституту у Львові В. Барвінського, «котрого прегарний супровід надавав кожній пісні справді мистецького виразу». Крім акомпанементу, Барвінський дав можливість публіці почути мистецьке виконання власних творів модерного характеру. Музикант захопив слухачів «ніжними тонами, які неначе вичаровує з фортепіану своїми легенькими ударами, а в творі виявляє всю глибину своєї ніжної душі».

Вперше виступила в Станиславові українська піаністка з Відня Володимира Божейко. Концерт влаштувала філія Музичного товариства ім. М. Лисенка. Своєю мистецькою грою як з огляду інтерпретації творів, так і технічної досконалості, піаністка здобула загальне визнання і задоволення¹². Рівночасно через рік – Галя Лагодинська. В. Барвінський вважав це за незвичайно потішаючий прояв, адже місцева виконавиця зважається на самостійний фортепіанний концерт. Програма Г. Лагодинської була складена з творів Й. Брамса, Р. Шумана, Л. Бетховена, Ф. Шопена, декількох українських мініатюр та 2-х етюдів. В. Барвінський висловив щире побажання, «щоби талановита піаністка продовжала свою працю і змагання на тім шляху...».

16 травня 1929 р. станиславівці мали нагоду познайомитися з творчістю співака-тенора Василя Тисяка. На думку О. Залеського, «Тисяк належить до співаків, що крім гарних голосових прикмет (як барва голосу, голосова техніка) виявляють у співі також музичальну культуру, яка проявляється м. і. в інтерпретації співаних творів»¹⁴.

Наступним до Станіслава приїхав з концертом Михайло Дуда. В його репертуарі були також пісні українських композиторів та арії з опер. Фортепіанний акомпанемент Н. Нижанківського.

Зі Станіславом тісно пов'язане життя і творчість славетної української співачки Іри Маланюк. Тут вона народилася (29 січня 1919 р.), навчалася в українській гімназії, а відтак у консерваторії Польського музичного товариства ім. С. Монюшка. У Станіславі І. Маланюк отримала перші уроки гри на фортепіано та співу, почала брати участь в концертах. Співачка згадує – «мій талант став для всіх відкриттям, моє ім'я вперше прозвучало в музичній критиці...», яка відзначає красу її голосу і культуру виконання».

Ювілейний концерт з нагоди 30-літньої композиторської праці Василя Барвінського відбувся 14 травня 1939 р. На думку І. Недільського, «мистецький рівень цього концерту перевищив у багатьох моментах найкращі концерти останніх часів, що їх Станіслав мав змогу почути». До його успіху великою мірою причинилися виконавці, які приклали максимальні зусилля для якнайкращого відтворення інструментальних композицій В. Барвінського (Р. Савицький, І. Недільський, Р. Сімович, І. Сенкевич, Л. Крушельницький). Представники музичних і співацьких товариств вручили В. Барвінському грамоту і лавровий вінок, а сам Ювілят пообіцяв «і надалі працювати для добра української музики».

Галицька преса також згадує про виступ музиканта-віртуоза зі світовим ім'ям, віолончелістки Христі Колесси під час проведення Жіночого конгресу в Станіславі (1937). Сам конгрес «зробив на неї «могутнє і глибоке незатерте враження, сильно закріпив духовий зв'язок з рідним краєм».

Не припинялося концертне життя Станіслава і в період німецької окупації. Новостворене у Львові Концертне бюро організувало приїзд львівських артистів за участю О. Лозицької, Д. Йохі, І. Романовського, З. Шимоновича, О. Щурата. Програму концерту складала твори В. Моцарта, Ф. Шуберта і К. Вебера. Заходами Українського Освітнього Товариства відбувся вечір колядок і щедривок за співучастю мішаного хору «Боян», чоловічого хору «Думка» та гостинного виступу хорів з Радча і Ямниці. Особливе захоплення викликав станіславівський хор «Думка» під керівництвом диригента професора М. Колесси

Крім сольних виконавців, сцени Станіслава приймали відомі хорів та інструментальні колективи. Знаменна епохальна подія в мистецькому житті міста пов'язана з першим виступом Української Республіканської Капели Олександра Кошиця (11 квітня 1919 р.) перед початком гастролей країнами Європи. Як відзначав М. Струмінський, місцеві люди «прийняли ансамбль дуже тепло і в міру своїх скромних можливостей воєнного часу допомагали як і чим тільки могли». 14 квітня відбувся другий концерт Капели у залі Театру ім. С. Монюшка. Хористи також виступили для поранених борців за волю України. Концерт розпочався колядками та щедрівками, коментарі до яких давав сам О. Кошиць. Січові Стрільці з великим задоволенням прислуховувалися до пісень, які справляли на них захоплююче враження.

Початок гастролей Українського Наддніпрянського хору під керівництвом Дмитра Котка містами Галичини і Волині припадають на листопад-грудень 1924 р. У Станіславі хористи виступили з 4-ма концертами. О. Залеський звернув особливу увагу на диригента, який своїм виступом «дав зразкову лекцію, як маєтись виконати пісня, головню під оглядом динаміки і фразування... Може це зробити тільки диригент з музичним знанням та інтуїцією і з таким дисциплінованим хором, для якого кождий, майже непомітний рух руки диригента має значення». 2 і 3 червня 1939 р. хор дав у Станіславі ще два концерти з різними програмами.

Відомі хорів колективи Станіслава також брали участь в концертному житті міста і за його межами. Провідними серед них були «Станіславівський Боян», та чоловічий хор «Думка», який завдяки організаційному хистові диригента, «вибився в короткому часі на передове місце між галицькими чоловічими хорами».

Великою популярністю в Галичині користувався жіночий вокальний ансамбль «Богема». Висококласним фахівці називали як голосовий матеріал співаків, так і загалом концертну програму квартету.

Створений у травні 1940-го року перший професійний мистецький колектив – «Гуцульський ансамбль пісні і танцю» відкрив нову сторінку історії вокально-хореографічного мистецтва нашого краю. Організацію ансамблю місцева влада доручила Я. Барничу. Після війни (1945) художнім керівником та головним диригентом Гуцульського ансамблю пісні і танцю було затверджено Д. Котка. В складі ансамблю перебували понад 70 артистів, серед яких особливою майстерністю виділялися співаки Т. Рослік, Д. Тисяк, О. Роп'яник, балетмейстер Я. Чуперчук та інші виконавці.

Сьогодні Івано-Франківської обласної філармонії за роки незалежності України вражає різноманітністю музичного мережива. Її дирекція спільно з усіма творчими колективами спрямовує свою діяльність на активізацію мистецького життя міста й області, піднесення рівня роботи музичних колективів до зразкового професіоналізму. Пріоритетом таких мистецьких заходів як: «Прикарпатська весна», фестиваль «Jazz-Bez», «День українського баяна і акордеона» є виховання слухача на прикладі творів академічного, народного й естрадно-джазового мистецтва. Особлива увага спрямовується на естетичне виховання молодіжної аудиторії – дошкільнят, учнів та студентів навчальних закладів, залучення їх до живої і благородної музики.

Музичне різноманіття тематичних концертів забезпечують провідні колективи філармонії та солісти, серед яких:

Академічний симфонічний оркестр (2008). Його основу заклали заслужений діяч мистецтв України Руслан Дорожівський. Учасники колективу – випускники, студенти та викладачі музичних закладів Івано-Франківська, Львова, Києва, Харкова, Одеси. У репертуарі оркестру – симфонії, увертюри, сюїти, концерти для солістів (О. Рудницький, Е. Чуприк, Й. Єрмін, О. Козаренко, О. Полянський, Б. Півненко), твори українських та зарубіжних композиторів. Оркестр співпрацює з диригентами В. Фогелем (США), Р. Реваковичем (Польща), П. Генрі (Англія), Д. Штефаніком (Словаччина). Упродовж десятирічної діяльності оркестр очолювали: Р. Дорожівський, Н. Яцків, Д. Злотник, В. Олійник, С. Черняк. В січні 2018 р. колективу присвоєно звання «академічного».

Академічний камерний оркестр «HarmoniaNobile» (1985) Художній керівник, концертмейстер та солістка – народна артистка України Наталія Мандрика. З оркестром співпрацювали видатні диригенти К. Хагель, П. Маркс (Німеччина), Пекка Аахонен (Фінляндія), Дж. Караннанте, Ф. Д'Овідіо (Італія), В. Чернушенко (Росія), Б. Дев'ятов, І. Пілатюк, О. Герета (Україна). Солоістами колективу були провідні майстри світової сцени: Б. Которович, О. Горохов, Л. Шутко, Н. Дацько, В. Лук'янець, О. Гурець, Ф. Мустафаєв, О. Василенко, Н. Матвієнко, М. Стеф'юк, А. Шкурган, Т. Петриненко, І. Фролов, С. Кравченко, О. Набулін, І. Мозговенко, В. Клоевич, Т. Войнович, А. Війтович, Е. Ідельчук, Ксав'є де Местр, Фелікс Айо, Топікі Усуї. Артисти оркестру концертували в Італії, Іспанії, Португалії, Марокко, Франції, Німеччині, Польщі, Бельгії, Швеції, Ролсії, Білорусії, Казахстані. Оркестром записано дев'ять музичних аудіо альбомів, чотири програми на Українському телебаченні, створено два музичні фільми. Унікальну постановку пасюну Й. Гайдна «Сім слів Спасителя» записано до Золотого фонду Українського радіо. За час існування оркестр виконав близько трьох тисяч концертів. У репертуарі колективу твори світової класики, сучасна музика, власні аранжування та безліч адаптованих для оркестру акомпанемента. 1998 р. колектив удостоєний премії ім. В. Стефаніка за кращий творчий колектив року. 2006 р. оркестру присвоєно статус «академічного».

Струнний ансамбль «Guatro Corde» (2000). Художній керівник та солістка – Анжела Приходько. Різноманітний репертуар колективу охоплює кращі зразки зарубіжної та української класики, твори легкого жанру і сучасної музики. Концертні програми

струнного ансамблю складають палітру тематичних циклів, зокрема: «Музика Прикарпаття», «Шедеври великих майстрів», «Музика світу» та ін. Ансамбль записав чотири CD та два DVD альбоми. Колектив – лауреат III Міжнародного конкурсу інструментальних ансамблів ім. Д. Бортнянського (м. Київ) та II Міжнародного інструментального конкурсу ім. Є. Станковича (м. Київ). Ансамбль є учасником багатьох міжнародних та всеукраїнських фестивалів, серед них: джазовий фестиваль «Зимовий джем», «Прикарпатська весна», музичний фестиваль ім. А. Кос-Анатольського; фестивалі у м. Нова Суль (Польща), «Стравінський та Україна», «Хмельницький камер фест»; духовні фестивалі «Коляда на Майзлях», «Марійської пісні»; фестивалі класичної музики «Буковинський листопад», «CarpatyArt», «Summer Musik Fest» (Польща).

Ансамбль народної музики «Бревіс» (2010). Художній керівник – заслужений артист України Ярослав Бирик. У репертуарі – класичні твори, обробки народних пісень і танцювальних мелодій етнічних регіонів України, інструментальні композиції, створені на основі мелосу Карпат. Окреме місце займають твори в аранжуванні Я. Бирика. За час існування ансамбль здобув популярність глядачів України і зарубіжжя. Колектив є учасником Всеукраїнського проекту «Схід-Захід – разом» (Донецьк, 2010), Всеукраїнського фестивалю «Прикарпатська весна», фестивалю української культури «Калина» (Сербія, 2015).

Джаз-квартет «Art-Prestige» (2009). Художній керівник – Арсен Бучинський. Колектив бере активну участь у концертному житті міста та гастролює країною, отримуючи схвальні відгуки преси та визнання публіки. Джаз-квартет – учасник багатьох проектів та фестивалів: Всеукраїнський проект «Схід-Захід – разом» (м. Донецьк, 2010), Міжнародний джаз-фестиваль «Jazz Bez» (2011, 2012), II Міжнародний фестиваль «Музика без кордонів» (Ужгород, 2013), фестиваль професійного музичного мистецтва «Прикарпатська весна» (м. Івано-Франківськ, 2011, 2012, 2015, 2017), Форум молоді музики «Барви музики ХХ сторіччя. Авангард. Класика. Джаз» (м. Вінниця, 2016), 5-й Міжнародний фестиваль «Музика без кордонів» з презентацією програми «Весняний Jazz» (м. Ужгород, 2017). Значна частина репертуару квартету складає авторська музика А. Бучинського та Р. Микитюка, а також сучасна джазова музика українських та світових композиторів.

Ансамбль саксофоністів «Джаз-класик» (1987). Засновник колективу – заслужений працівник культури України,

доцент Олександр Мельник. З 2017 року ансамблем керує Мирослав Пасічник. Створений з числа студентів музичного училища. До репертуару ансамблю входять твори композиторів-класиків, сучасних українських та зарубіжних композиторів, обробки народних композицій. Ансамбль саксофоністів – лауреат міжнародних конкурсів «Сурми-2000» (м. Рівне), «Срібний дзвін» (м. Ужгород, 2002).

Крім названих колективів, гордістю філармонії є також солісти-вокалісти, серед них: заслужена артистка України Наталія Шевченко, Ірина Ключковська (сопрано), Оксана Кречко (сопрано), Оксана Романюк (сопрано), Микола Сисак (тенор), Ольга Яловенко (сопрано).

Окремо варто сказати про балетну школу. Мистецька діяльність школи як структурного підрозділу обласної філармонії розпочалася 2010 року. На сьогоднішній день її можна назвати мистецьким феноменом Прикарпаття, адже ідея відкриття першої в Західній Україні класичної балетної школи ще декілька років тому здавалася нездійсненною. У створеній школі хореографічної майстерності навчається близько двох сотень дітей, які ще з дошкільних років знайомляться з основами класичного балету. Школа пишається своїми мистецькими досягненнями, завдяки участі її учнів у концертах та міжнародних конкурсах-фестивалях («Фест-2014», «Stanislaviv-danceFestival», «Самоцвіти», «Гран-Прі Київ – 2015»). У 2018 році відбулася знакова для балетної школи подія, а саме – прем'єра балету «Історія Кая та Герди», створеного на музику В. Павліковського. Музичний супровід балету здійснював академічний симфонічний оркестр філармонії (диригент С. Черняк).

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, історичний екскурс професійного концертного життя Станіславова – Івано-Франківська дає можливість пізнати знаменитих українських і зарубіжних артистів від минулих років до сучасності, які успішно демонстрували і продовжують пропагувати своє виконавське мистецтво у нашому місті. Найвизначніші концерти, що привернули увагу критиків, свідчать про високий виконавський рівень виступів, віддзеркалюють позитивне сприйняття фахівців та незабутні враження присутньої публіки. Підґрунтя народної творчості і музичної культури, закладене в основу мистецьких традицій нашими попередниками в минулому, стало тим джерелом, на якому сформувалося сучасне академічне виконавство і музичний професіоналізм творчих колективів та солістів Івано-Франківської обласної філармонії ім. Іри Маланюк.

Список використаних джерел

1. Андрієвський В. Микола Лисенко. В соту річницю народження (1842 – 1942). – Львів, 1942. – С. 48.
2. Вчерашній концерт артиста оперного Євгена Гушалевича // Діло. – Львів, 1893. – Ч. 192.
3. Залеський О.З. Станіславів. Музичне життя // Діло. – Львів. – 1926. – Ч. 278.
4. Концерт п. Шчекун-Коломийченко // Республіка. – Станіславів, 1919. – Ч. 34; Концерт п. Коломийченкової // Республіканець. – Станіславів, 1919. – Ч. 14.
5. Людкевич С. Модест Менцинський як оперний співак // Дослідження, статті, рецензії. – К., 1973. – С. 361.
6. Нижанківський Н.Н. Виступ великої артистки // Діло. – Львів, 1928. – Ч. 204.

References

1. Andriievskiy V. (1942), Mykola Lysenko. V sotu richnytsyu narodzhennya (1842 – 1942). [Mykola Lysenko. In hundredth anniversary of birth (1842 – 1942)], Lviv, P. 48.
2. Vcherashnyy kontsert artysta opernogo Yevhena Hushalevycha [Yesterday's concert of artist of opera Eugene Gushalevich] (1893), Dilo, Lviv, P. 192.
3. Zaleskyi O.Z. (1926), Stanislaviv. Muzychne zhyttya [Stanislaviv. The music of life], Dilo, Lviv, P. 278.
4. Kontsert p. Shchekun-Kolomyuchenko [Concert of Shchekun-Kolomyichenko], (1919), Respublika, Stanislaviv, P. 34
5. Kontsertp. Kolomyuchenkovoyi [Concert of Kolomyichenkova] (1919), Respublikanets, Stanislaviv, P. 14
5. LiudkevychS. (1973), Modest Mentsynskyy yak operny uspvak [Modest Menzinsky as an opera singer], Research, articles, reviews, K., P. 361.
6. NyzhankivskiyN.N. (1928), Vystup velykoyi artystky [Performance of a great artist], Dilo, Lviv, P. 204.

В предлагаемой статье анализируется процесс функционирования художественной жизни Станіслава как целостного историко-культурного явления. Представлена динамика его развития в контексте социальных процессов и этнического разнообразия населения города. Эволюция приобретенного опыта стала основой формирования музыкального профессионализма настоящего.

Ключевые слова: культурная жизнь, музыкально-театральные и хоровые сообщества, концерты певцов и музыкантов-инструменталистов, музыкальный профессионализм.

The proposed article analyzes the process of functioning of Stanislav's artistic life as an integral historical and cultural phenomenon. The dynamics of its development in the context of social processes and ethnic diversity of the city's population is presented. The evolution of the acquired experience became the basis for the formation of the musical professionalism of the present. The geographical location of the city was closer to Central and Eastern Europe, which allowed it to absorb the best traditions and features inherent in European culture. It was investigated that Polish and Jewish societies developed along with Ukrainian ones. Their appearance prompted the activation of the creative process, the growth of the level of performance, progress in the musical and educational sphere. The article states that Stanislaviv is one of the first cities of Eastern Galicia to be actively involved in the newest cultural co-operation processes associated with the launch of a number of public-educational organizations, in which one of the central places was musical art.

Key words: *cultural life, music-theatrical and choral communities, concerts of singers and musicians-instrumentalists, musical professionalism.*

УДК 37.018.3.47.7. (09)

DOI: 10.31339/2413-3329-2018-1(7)-72-75

Черепаня Марія Тарасівна,
аспірант,

Мукачівський державний університет, м. Мукачеве

ЗАКЛАДИ ІНТЕРНАТНОГО ТИПУ ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ В ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИХ СТУДІЯХ ПРО ЗАКАРПАТТЯ

Історіографія вивчення проблеми інтернатної освіти багата численними світовими та вітчизняними науковими доробками, загальноісторичною, педагогічною, довідниково-статистичною літературою та підтверджена переліком нормативно-правових документів досліджуваного періоду та сучасності. В статті визначено аспекти історико-педагогічних досліджень у відповідності до тенденцій науково-дослідних розробок (висвітлення проблеми становлення та розвитку закладів інтернатного типу в історичній ретроспективі; організація освітнього процесу в закладах інтернатного типу тощо). Здійснено ґрунтовний аналіз історико-педагогічних досліджень закарпатських науковців щодо висвітлення діяльності дитячих будинків, дитячих притулків та інших закладів інтернатного типу в Закарпатті.

Ключові слова: *заклади інтернатного типу, історіографія, Закарпаття.*

Постановка проблеми. Впродовж багатостолітньої історії розвитку нашого суспільства невід'ємною ознакою соціальної опіки та виховання дітей-сиріт та дітей, які знаходились у складних життєвих ситуаціях, була організація життєдіяльності закладів суспільного виховання, підпорядкованих ланці спеціальної освіти. Оскільки діяльність закладів інтернатного типу – складова частина процесу модернізації системи освіти – перед нами постає необхідність у ретельному, всебічному вивченні історичного досвіду минулого.

Історіографія теми дослідження багата численними світовими та вітчизняними науковими доробками, загальноісторичною, педагогічною, довідниково-статистичною літературою та підтверджена переліком нормативно-правових документів досліджуваного періоду та сучасності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Відповідно до тенденцій науково-дослідних розробок у сфері вивчення проблем інтернатної освіти, виділяємо такі напрями: висвітлення проблеми становлення та розвитку закладів інтернатного типу в історичній ретроспективі; організація освітнього процесу в закладах інтернатного типу; дослідження генези становлення закладів інтернатного типу в Закарпатті. Аналіз наукових досліджень у межах зазначених напрямів здійснювався в розрізі монографій, дисертаційних досліджень, наукових публікацій, навчально-методичних і довідникових видань.

Щодо першого аспекту – висвітлення проблеми становлення та розвитку закладів інтернатного типу в історичній ретроспективі – то в історико-педагогічному вимірі питання становлення, розвитку та діяльності закладів інтернатного типу вивчали В.Виноградова-Бондаренко (виховання безпритульних дітей в Україні 20-х років ХХ ст.), Л.Гребінь (організаційно-педагогічні засади діяльності дитячого будинку в системі освіти України у 20-ті – середині 30-х рр. ХХ ст.), В.Золотоверх (становлення та розвиток дошкільних закладів для дітей з психофізичними вадами в системі спеціальної освіти України кінця ХІХ – початку ХХ ст.), О.Парашевіна (роль системи народної освіти у подоланні дитячої безпритульності в 20-х – першій половині 30-х рр. ХХ ст. в Україні), І.Плугатор (теорія і практика опіки дітей та молоді в Україні (1945 – 1990 рр.)), В.Покась (становлення та розвиток інтернатних закладів освіти в Україні 1917

– 2000 рр.), Л.Рябкина (соціально-виховна діяльність шкіл-інтернатів першої половини ХХ ст.), Т.Янченко (проблеми соціально-педагогічної підтримки дітей, які потребували захисту в Україні в другій половині ХІХ – на початку ХХ ст.) та ін. В історико-регіональному аспекті проблеми виникнення, становлення та розвитку інтернатних закладів, дитячих будинків і притулків досліджувалися А.Аблятиповим (становлення та розвиток інтернатних закладів АР Крим у 1920 – 2000 рр.), О.Ільченко (виховання дітей-безпритульників на Полтавщині в 20 – 30 рр. ХХ ст.), Н.Касьяною (боротьба з безпритульністю та бездоглядністю в Донбасі 1943 – 1953 рр.), М.Соловей (діяльність дитячих будинків Донбасу у 1943 – 1965 рр.) та ін.

Щодо другого аспекту – організація освітнього процесу в інтернатних закладах системи освіти України – наукові праці (монографії, дисертаційні дослідження, публікації, навчально-методичні видання) можемо класифікувати за тематичними напрямками, а саме: загальна організація діяльності закладів інтернатного типу (В.Вугрич, С.Гончаренко, Б.Кобзар, Ю.Кахіані, А.Машкаринець - Бутко, Г.Покиданов, В.Слюсаренко, Є.Чернишова та ін.); управління закладами інтернатного типу (Б.Кобзар, В.Покась, В.Слюсаренко та ін.); забезпечення освітнього процесу в закладах інтернатного типу (Б.Гарбарец, Б.Кобзар, О.Кузьміна, А.Наточій, В.Чугаєвський, В.Яковенко, В.Яковлева та ін.); підготовка педагогічних кадрів до роботи в закладах інтернатного типу (Ю.Кахіані, Л.Куторжевська та ін.); соціально-правове забезпечення соціалізації вихованців інтернатних закладів (В.Загрева, Л.Кальченко, Н.Огренич, І.Пеша, Л.Степаненко, О.Холоденко та ін.).

Серед закарпатських науковців питання організації життєдіяльності інтернатних закладів вивчалося Б.Качуром, А.Машкаринець-Бутко, П.Стрічком, М.Талапканичем, В.Химинцем. Разом з тим, слід зазначити, що їхні дослідження переважно інтерпретують розвиток закладів інтернатного типу періоду після 1945 р., коли Закарпаття ввійшло до складу Української Радянської Соціалістичної республіки.

Однак, проведений аналіз історико-педагогічної літератури, наукових праць дозволяє зробити висновок про те, що на сьогодні в педагогічній науці недостатньо повно розкрито генезу становлення та розвитку закладів інтернатного типу в Закарпатті періоду його